СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 127. Джерзи Сиґі, Н. Дж., середа, 3. червня, 1925. — VOL. XXXIII. No. 127. Jersey City, N. J., Wednesday, June, 3. 1925. THREE CENTS

Америка проти ведення довжних переговорів за границею

ВАШИНГТОН, 1. червня. — З одного боку Мелон, секретар (міністер) скарбу, а з другого Келоґ, секретар стейту, дали виразно до зрозуміння державам-довжникам, що Злучені Держави не згодяться на те, аби переговори в справі сплати воєнних довгів мали вестися поза границями Америки. Америка сподівається, що сі переговори почнуться скоро, та що американські представники не будуть їхати поза границі краю, але европейські приїдуть до Америки.

Уряд добачує в пропозиції перенести переговори за границі звичайну собі штучку для відложення справи. Крім сього уряд побоюється напору публичної опінії того краю, в котрім малиб відбуватися такі переговори.

СМЕРТЬ БУВШОГО ВІЦЕПРЕЗИДЕНТА ЗЛУЧ. ДЕРЖАВ.

ВАШИНГТОН, 1. червня. — Зовсім несподівано помер тут від звичайної простуди Томас Райлі Маршел, колишній віцепрезидент Злучених Держав за президентури В. Вилсона.

Мав він при смерти 71 літ. Походив він з верджінської родини Маршелів, що видала Америці богато славних правників. Він теж по професії був адвокатом, а відтак суддею. До політики почав мішатися, коли був вже чоловік старшого віку. Став наперед губернатором стейту Індіяни, а відтак став віцепрезидентом Злучених Держав в 1912. році підчас вибору Вилсона. З Вилсоном разом він і був вибраний в друге в 1916. році; був отже віцепрезидентом 8 літ. Він ніколи не побивався за ніякими реформами в публичнім або політичнім життю Америки, але мав широку популярність головно завдяки його товариським прикметам.

ДЕБС МАЄ ВИДАВАТИ ҐАЗЕТУ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 31. мая. — Окружні збори соціялістичної партії стейтів Ню Йорку, Пенсилвенії, Огайо, Індіяни, Кентакі й Мишиґену рішили почати видавати нову соціялістичну ґазету. Ґазета має почати виходити в січни будучого року, а редактором її має бути Юджія Дебс.

УРЯД МЕКСИКА ОСТЕРІГАЄ ҐАЗЕТЯРІВ.

МЕКСИКО, 31. мая. — Міністерство заграничних справ видало публичну осторогу до заграничних ґазетярів, а спеціяльно до кореспондентів американських часописів, в якій закидає їм подавание до ґазет неправдивих вістий. В заяві говориться, що одна така ґазетярська качка спричинила Мексикови велику шкоду, бо богато туристів, що збиралося до Мексика, прочитавши в ґазетах неправдиву вістку про напад розбишаків на поїзд, відкликало подорож.

ЗАХОДИ КОЛО ОРГАНІЗАЦІЇ ТРЕТОЇ ПАРТІЇ.

НЮ ЙОРК, 31. мая. — Поступові нюйорського стейту мають зібратися дня 13. червня на конвенцію до міста Рочестеру, щоби основати там постійну орґанізацію поступової партії.

КУЛИДЖ ДАЛІ ОЩАДЖУЄ.

ВАШИНГТОН, 1. червня. — Мимо сього, що ріжні купецькі організації протестували проти агітації президента Кулиджа за острою ощадністю в урядованю, президент каже, що він буде вести далі своє урядовання як найощаднійше. Вибирається він приміром на вакації до західних стейтів, але буде їхати туди не спеціяльним поїздом, як їздили його попередники на уряді, але звичайним поїздом, хоча у спеціяльнім возі. В той спосіб думає він заощадити федеральному скарбови півтора тисячі долярів.

ЦЕРКВА НЕ ПУСКАЄ ЖІНОК АҐІТУВАТИ ЗА МИРОМ.

НАЙЕК, Ню Джерзі, 1. червня. — Минувшої неділі виголосив у місцевій реформованій церкві др. Рос проповідь про потребу зорўжения. Проти нього визначні місцеві жінки зробили демонстрацію; вони видали летючку, в котрій взивали закинути всякі зорўження, а місто сього ширити заповідь „Не убий". Пастор заборонив жінкам роздавати сю летючку під церквою, але вони мимо сього роздавали.

РОЗСЛІДИ НАД АМЕРИКАНСЬКИМИ ПРИРОДНИМИ ДИВОВИЩАМИ.

ЛУРЕЙ, Верджінія, 1. червня. — Спеціяльна виправа вчених, вислана Американським Музейом Природних Наук для розслідження розгалужених підземних печер у сій околиці, відкрила в печерах богато цікавих річий. Найдено там межи инчим останки животини бризки, що мала жити кілька міліонів літ тому назад. Найдено також під землею водопад, котрий не видає ніякого гуку, хоча його вода спадає з висоти 15 стіп. Вчені пояснюють се явище тим, що дно водопаду є з мягкого вапняку, який не віддає ніякого відгуку.

МАШИНІСТ АРЕШТОВАНИЙ ЗА СПІШЕННЄ ПОЇЗДУ ТА ВБИТТЄ ЛЮДИНИ.

ЛОНОВК, Аркенсо, 1. червня. — Місцеві поліційні урядники арештували під закидом убийства В. Вебстера, машиніста пасажирського поїзду, котрий убив на смерть Бентона. З ним арештовано його пічкуря. Свідки кажуть, що поїзд їхав зі скоростю 50 миль на годину на місци, на котрому скорість не повинна бути понад 22 милі. Арештовані кажуть, що вони не [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим поживитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і данинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

НІМЕЦЬКА ЗАГРАНИЧНА ТОРГОВЛЯ НЕ ПОПРАВЛЯЄТЬСЯ.

БЕРЛІН, 31. мая. — Урядові обчислення зі заграничної торговлі Німеччини за місяць март і квітень показують, що німецька заграннчна торговля не поправляється. Довіз чужих товарів до Німеччини не то що не зменчується, але ще й побільшується.

СПОДІЮТЬСЯ ГАРНОГО ЗБОРУ В ЕВРОПІ.

БЕРЛІН, 31. мая. — Ціла середна Европа сподіється мати сього року гарні полеві збори. Відноситься се також до східної Европи та західної. В цілій просто Европі, якщо не буде яких злив або несподіваної засухи, сьогорічні збори будуть кращі, як пересічні.

САМОВБИЙСТВО ВБИЙНИЦІ.

СПРИНГФІЛД, Илинойс, 1. червня. — В місцевій вязниці згинула самогубною смертю пані Александра Норберт, 51-літня жінка, котра кілька тижнів тому назад зарубала на смерть сокирою свого чоловіка. Дістала вона звідкись сірників і запалила під собою постіль. Як вязнична сторожа надбігла її на ратунок, вона вже була купою вугля. Заряд припускає, що вона була несповна розуму.

НАМАГАНЕ ВБИВСТВО ЗА ФАЛЬШИВЕ ПРОРОЦТВО ПОГОДИ.

Якась Еміля Рю з Лондону уладила зі знакомими прогульку за місто, бо вірила в заповіди метеорольогічного інституту, що погода буде гарна. Тимчасом прогульковців стрінула сильна буря. Пані Рю перестудилася й мусіла пережежати кілька днів у ліжку. Але як лише видужала, пішла до метеорольогічного інституту, зголосилася до управителя, звісного вченого й професора університету й, не кажучи ні слова, вицілила до нього з револьвера. Не могла вистрілити, бо револьвер затявся. Тоді ця жінка дістала приступу шаду, потовкла три шиби й кілька дорогоцінних інструментів. З трудом удалося поліції й службі приборкати її й віддати до психіятричної клініки.

НАЙВИСШИЙ ВІК ЛЮДИНИ.

Найвисший вік людини учені означують на підставі досвідів останніх століть на 185 літ. Але факти щодо осіб, які мали дожити до цього віку, не є певні. За те подають прізвище одного Англійця Томаса Парра, що помер у 1635 р. маючи 152 літ і Француженки Марії Піон, що померла в 158 році [illegible]

ЗАІНТЕРЕСОВАННЄ КІНОТЕАТРОМ СЕРЕД УКРАЇНЦІВ.

Дня 16-го травня в помешканню Української Громади в Парижі відбувся виклад молодого Українця кінорежісера Евгена Слабченка на тему: „Перспективи українського кіна". Виклад пройшов з великим успіхом і незабаром рішено утворити в Парижі „Український кіногурток", з метою фахового обєднання Українців, працюючих в области кінотеатру, задля пропаґанди (кіна, яко фаху, між українським суспільством, для улаждування сценарій українських авторів в закордонних підприємствах і т. д.

Осіб, зацікавлених в сьому, проситься звертати по адресі: Eugen Slabchenko 34, rue Vineuse, Paris XVI, France.

СУПЕРНИЦТВО ВЕЛИКИХ МІСТ.

Осака, найбільше портове місто Японії, прилучило до себе 29 сусідних місцевостий і тепер числити-ме 2,050,000 мешканців. Так займати-ме пяте місце поміж великими світовими містами. Бо перед ним ідуть по черзі: Лондон, Ню Йорк, Берлін і Париж. Лондон числить тепер 7і пів міл. мешканців; тому 50 літ мав ледви половину тої скількости. Противно Ню Йорк збільшився за той час пятикратно, бо в 1875 році числив трохи більше понад 1 міліон мешканців. Тоді Париж був другим щодо числа мешканців містом; мав їх 1,988.000. На третьому місці стояв Берлін з 1,249.000 мешканцями, на четвертому Ню Йорк, а на пятому Царгород. Тепер Ню Йорк є на другому місці, а Берлін, який зріс до чотирох міліонів, займає третє місце. Париж із 3 міліонами населення зійшов на четверте місце. Отже великі міста заходу виявляють незвичайно скорий розвиток у противенстві до міст сходу. Лише Токіо, яке в 1880 році числило 800 тисяч мешканців, а в 1923 р. мало їх уже 2 міліони, подібне є щодо цього до міст заходу. Зате Пекінови прибуло за останні роки лише 30 тис. мешканців. Царгород утратив кругло 100 тисяч мешканців.

7-ЛІТНИЙ СТУДЕНТ УНІВЕРСИТЕТУ.

Університет в Сиракюз, Н. Й., може похвалитися наймолодшим студентом, який де є на університеті. Сим студентом є 7-літний хлопець Бернард Елен, записаний на спеціяльний курс вокальної музики в колеґії красних штук. Хлопчина виступав публично маючи лише два роки. Його спеціяльність є клясична музика. Помимо свого віку молодий співак співає [illegible]

СКРІПЛЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО СОЙМОВОГО КЛЮБУ.

Дня 24. квітня зголосили приступлення до українського соймового клюбу у Варшаві безпартійні досі українські посли Тимощук, Мохнюк і Павлюк. Свій крок мотивують посли сучасною безприкладною тяжкою ситуацією укр. народу, нагінкою, масовими арештами, видачею послів судови і т. п.

„БАБУШКА РЕВОЛЮЦІЇ" НА ЛОЖУ СМЕРТИ.

Стара 83 літня російська революціонерка Брешко-Брешковська, названа „бабушкою революції", лежить смертельно хора. Брешко-Брешковська боролася в рядах революціонерів ще за царського режіму і була заслана на Сибір. Там перебула аж до революції і з почестями вернулась до дому, однак скоро знов мусіла покидати край перед большевиками, бо вони такого революціонізму як у бабушки Брешковської не признають.

СВЯЩЕННИК ГЛІНКА ПРО ПОЛОЖЕННЄ СЛОВАЧЧИНИ.

Провідник словацької опозиції в чесько-словацькій республиці о. Глінка мав розмову з представником мадярської часописі і висказав кілька уваг про сучасне положення Словаччини. О. Глінка ствердив, що під пануванням Чехів, Словаччина підупала. Промисл не вспів розвинутись; наступило безробіттє, наслідком чого 30,000 Словаків мусить виїхати на зарібки за море.

Глінка заявив, що виходом з того положення було-б отворенне границь, впровадженне свобідної торговлі і створенне наддунайського союза держав, в якім Словаччина мала-б красшу позицію як в злуці з Чехією.

ПОЛКОВНИК ВЕҐВУД ОПОВІДАЄ ПРО БОЛГАРСЬКІ ПОДІЇ.

Англійський полковник Веґвуд, що є рівночасно і членом палати громад, перебував в Софії підчас останніх страшних подій. Повернувши до Лондону, оповідає як очевидець про всі страхіття вибуху пекольної машини та про жорстокі репресії правительства проти комуністів. Поліція працювала на спілку з націоналістами, яким достарчила зброї. Першої вже ночі після вибуху арештував один лиш поліційний комісаріят поверх 1000 робітників. Цілу ніч гуділи автомобілі, які перевозили арештованих, котрих сейчас розстрілювано. Много арештованих помордовано по вязницях. Жінки облягали вязниці і з тривогою допитувалися про долю своїх чоловіків. Воєнні суди виносять присуди мо- [illegible]

Французький премієр відкликається до доброї волі Німців

ПАРИЖ, 1. червня. — Французький премієр міністрів Пенлеве приїхав до пограничного міста Штрасбурга, щоби виголосити там публичну промову в справі політичного стану Альзації й Льотаринґії. Хоча промова мала на ціли вспокоїти альзацьких католиків, роздражнених ліберальною політикою французького уряду проти Ватикану, мимо сього він займався в своїй промові справою відносин Франції до Німеччини. Говорив він, що Франція все готова боронити всіми своїми силами сих „кресових провінцій", але він упевняв населення, що при всяких междержавних переговорах у справі сих країв будеться брати опінію краю під увагу. Він далі завзивав Німців мати довіря до нового французького уряду, котрий хоче оперти політику Франції на нові основи.

Французька преса сейчас підняла голос премієра як великий зворот в французькій політиці. Німецькі ґазети, однак, ніякого звороту в сій заяві не добачують.

СВЯЩЕННИК ВИРАЗНО ВИСТУПАЄ ПРОТИ ПОГЛЯДІВ ЕПИСКОПА.

ЛОНДОН, 1. червня. — В місті Брайтоні случився нині небувалий случай: священник церкви виступив проти свого епископа того самого дня з тої самої проповідальниці.

Барнес, епископ епископальної церкви з Бермингем, виступив рано з проповідальниці Брайтону зі заявою в користь обмежування породів. Бесідник, котрий є одиноким з духовенства своєї церкви членом англійської духовної академії, заявив у промові, що людський добробут нині находить найголовнійшу перешкоду в людській плодючости. Він виступив проти осуджування звичаю видавання на світ нечисленної родини. На його думку, великий поступ медицини й гиґієни (науки про здоровля) мусить довести до руїни людий, якщо вони не будуть зменчати числа дітий.

Того самого вечера пастор сеї самої церкви виступив з свого пульпіту проти засад, голошених своїм епископом. Зараз на вступі пастор заявив, що він має зовсім інакші погляди, як його епископ, і, яко чесна людина вважає своїм обовязком не закривати своєї думки зі страху перед своєю владою, але висказати їх прилюдно.

ОПІКУЮТЬСЯ НЕ СВОЇМ.

ТАНЖІР, Мароко, 1. червня. — Уряди Еспанії, Англії та Франції завели нині новий уряд для сеї околиці, як вони рішили про се ще в грудни 1923. року. Після сього договору околицею правити має междержавна комісія, мішаний суд та законодатне тіло.

АМУНДСЕН ПРОПАВ УЖЕ 11 ДНІВ.

ЛОНДОН, 1. червня. — Від Амундсена, відомого на весь світ подорожника, що вибрався на літаках на північний бігун, не було вістки вже 11 днів. З огляду на те його товариші допускають, що він певно був примушений висісти з літака та пустився пішком добиватися до цивілізації.

Комітет, що влаштовує сю виправу, дуже вдоволений з того, що тільки летунів по всьому світі заявило свою готовість вирушити на північ шукати за подорожником.

ПОВСТАНЦІ БЮТЬ ДАЛІ ФРАНЦУЗІВ.

ПАРИЖ, 1. червня. — З поля боротьби проти повстаньших африканських племен нема далі ніяких грихильних для Франції вісток. Повстанці далі бомбардують французькі позиції, і навіть французькі команданти признають, що огонь тубильської артилєрії стає щораз точнійший.

Французька команда заповідає новий наступ за яких 10 до 15 днів. В той саме час Еспанія висадить у Африці нову армію.

АРҐЕНТИНА РАДИТЬ НАД ПИТАННЄМ ВИЗНАННЯ МОСКОВСЬКОГО УРЯДУ.

БУЕНОС АЙРЕС, 1. червня. — Вся арґентинська преса горячо дискутує питанне визнання большевицького уряду в Москві.

Арґентина має й тепер московського представника. Є ним Евген Штайне, котрий був спершу царським дипльоматом, але котрого визнав відтак уряд Керенського.

ЗВОДЯТЬ НА НІЩО ОБМЕЖЕННЯ ЗОРУЖЕНЬ.

ЖЕНЕВА, 1. червня. — Переговори в справі обмеження зоружень далі показують нездібність конференції завести такі обмеження. На домагання ріжних держав вичеркнено з проєкту комісії знова 11 точок, які мали на ціли надати правну силу договорови про оружні обмеження.

МІСТО ЗАЧАДЖЕНЕ ҐАЗОМ.

АНЕМАС, Франція, 1. червня. — На краю міста вибух тут нині великий збірник плинної хльорини. Добуваючіся з плину ґази розійшлися по місті густою хмарою жовтої краски. Від сього отруйного ґазу зачадилися близько сотки людий, з чого 12 відставлено до шпиталю небезпечно хорими.

(Місто Анемас має коло півтора тисячі душ населення і лежить над рікою Авром, яких шість миль від міста Каруж.)

ЧУТКИ ПРО НАМІРЕНЕ УСТУПЛЕННЄ МУСОЛИНІ.

ЛОНДОН, 1. червня. — З Італії доносять, що фашистський диктатор Мусоліні захорів нервами й думає уступити з публичного життя. [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 4838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

БІДНІ ІМІҐРАНТИ

Не минае дня, якийби не приніс якогось нового благословеньства для вщасливлення „чужинців", як се звичайно називається тут людий, які припадково не вродилися в сьому краю, але вибрали собі сей край добровільно за вітчину. Ось з Вашинґтону доносять, що новим кандидатам до американського ґорожаньства будуть ставити межи инчими питання про американську прогибіцію. Будуть питатися кандидата, які благодати принесла прогибіція, тощо. Річ ясна, що якби він так відповів, що він не знае ніяких благодатий, то його відкинуть від ґорожаньства. Річ ясна, що якби він так сказав по американськи, що „благодати прогибіції" е просто „банана ойел", то його ще готовіб депортувати як небажаного іміґранта.

А преціньь власне таку опінію про прогибіцію мають всі, просто всі, мешканці Америки, без огляду на те, де вони не родилибся. Такий погляд вони не лишень мають, але й його виразно й привселюдно висказують. Такі погляди виразно містяться в ґазетах, американських і іміґрантських. Того погляду е американські законодателі, і того погляду е навіть уряд, як се видно з його заяв, які він видае час від часу при нагоді кождої нової кампанії проти бутлеґерства. Що се е правда, се знають всі іміґранти, так ті, що хочуть ставати ґорожанами, як і ті, що ними вже стануди й ті, що ними стануги не бажають.

Щож супроти сього всього означае новий плян про екзамінацію кандидатів про прогибіцію? Нічого инчого лишень те, що кандидата буде примушуватися зовсім свідомо брехати. Річ ясна, іміґрант, поставлений перед можливостю втрати нагоди стати ґорожанином за правдиву відповідь про значінне прогибіції, буде воліти збрехати, як говорити правду й паперів не дістати. Бувби се один з тих непотрібних та глупо обдуманих законів, які вчуть погорди до закона та до ґорожаньства. Як каже одна нюйорська американська ґазета, іміґрант, збираючися на екзамин, ковтнувби собі келішок горівки, затьмивби собі дещо голову, і пішов до суду говорити про добродійства прогибіції. Справді, тяжко представити собі тяжчого глуму над ґорожаньством як власне ся хитра видумка всезнайків з уряду.

ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ

Коли Злучені Держави приняли засаду обмеження іміґрації, кождому стало ясно, що се буде мати глибокий вплив на другі части світа. І ось іміґраційні закони відгукнулися аж у Франції, і то в незвичайно цікавий спосіб.

Франція здавна мала богато чужинців, головно по великих містах, передовсім у Парижі. Послідна велика війна самим винищеннем богато французького народа витворила велику проґалину в Франції, в яку полинули всякі чужинці. Пішло в північну Францію богато Поляків і Чехів, яких спеціяльно кликали туди французькі міські й центральні уряди на відбудову понищених війною околиць. Поплило відтак богато Італіянців у південні околиці Франції; були се переважно нефахові робітники або робітники, які знають всякі будівляні фахи.

Власне через італійську іміґрацію Франція станула перед новим суспільним питанием, перед іміґрацією. Сотки тисяч Поляків у північній Франції не становлять ніякого поважного суспільного питання, бо вони там не мали знакомих ні приятелів і на все там лишатися не думали. Зате Італійці, що помандрували в південну Францію, застали вже там чисельну італійську іміґрацію. До того вони поплили там певно з думкою лишитися в прибраному краю, і поплили величезною масою. Французький уряд нараховуе що за 1924. рік приїхало до Франції 231,000, себто близько чвертки міліона, Італіянців. Се було понад половину італійської еміґрації за той рік. Не диво, що сей рух застрашив Французів. Вони стали питати себе, що станеться з Францією, як у ній осяде таке велике, з року на рік збільшуючеся число не-Французів. Взявши під увагу відому слабу плодючість родовитого французького населення, не можна так дуже й дивуватися, що Франція стала поважно думати про обмеженне італійської іміґрації до Франції. Коли Італія дала Франції близько чвертки міліона іміґрантів у році, коли вона мала право висилати до Америки 40,000 іміґрантів, кілько Італіянців приїде до Франції від часу, як до Злучених Держав вільно приймати в рік не більше як 4,000 Італіянців?

В сей спосіб Франція опинилася перед іміґраційним законом. Франція, котра не була вдоволена з американського іміґраційного закона, тепер у себе заводить іміґраційні обмеження. Італія протестуе, але як звичайно, такі протести богато не вдіють. Іміґраційна справа внутрішна справа кождої держави, і межидержавною справою її зробити тяжко.

Бачимо тут перед собою не лишень питомо американський, але вже по части світовий рух. Війна скріпила переселення народів. І держави, кожда на свій лад, пробують ставитися до сього руху. Одні, як Америка й Франція, захороняють, о скільки, се можливо, національну чистоту свого населення, другі, як Росія та Польща на Вкраїні, пробують при помочи [illegible] корінного населення та ослабляти [illegible]

ЄДНАЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ.

(Надіслана стаття).

Часто трапляеться в людським життю, що дрібниці стають поважним ділом в данім часі. Нераз добра рада чи інформація приносить більшу користь, чим гроші. Не один завдячуе свій успіх, який він зробив добрій раді своїх приятелів, невеличкій помочи в початках, чи в школі, в фабриці, бизнесі, чи де. Коли хтось радить другому ходити до школи, учитися ремесла чи якого бизнесу, така рада видаеться дрібницею, однак часто приносить велику користь тим, хто її послухае в час.

Єднати нових членів до У. Н. Союза е річю гуманною і патріотичною. Радити знакомому, щоби приступив в члени орґанізації У. Н. Союза, е радою доброю і гуманною тому, що подаемо йому і його родині поміч і опіку в часах найприкріших в життю, нераз таки самому членови і його родині, жінці чи мужови і дітям. Приеднати нового члена до У. Н. Союза може здаватися дрібницця, однак ся дрібниця може статись поважним і благородним ділом в будучности.

В міру своеї можности яко орґанізація і в міру плачення членами місячних вкладок, У. Н. Союз помагае матеріяльно членам і їх родинам більше, чим инша подібна орґанізація в Америці. Чи може що бути більше людського й гуманного понад опіку над каліками, невилічимо хорими, бідними вдовами і сиротами? Власне У. Н. Союз показав це ділом а не словом від початку свого існування. Представмо собі скількo то родин булоб остало без помочи, в нужді й потребі, якби не те, що нещасні жертви були членами У. Н. Союза. Радьмо кождому стати в члени У. Н. Союза і то чим скорше. Поки жити будемо, поти будемо свідками ріжних випадків, каліцтва, невилічимих недуг, а вкінци й смертий таких, що не були членами У. Н. Союза. Коли нещасте попаде заможнійшого, то він чи його родина ще як-так дае собі раду. Однак такі байдужні люди часто бувають незаможні, коли трафиться випадок, що чоловік помер, а ніде не був обезпечений, то приятелі мусять зараз складку робити, ходити по колекті і збирають данину, жебрати просто кажучи. На що? На похорон і на удержанне дітий і вдови по помершім. А чи много зберуть? Чи приемно то ходити по гавзах за збіркою? Таке саме трапляеться, як кого покалічить або як попаде в невилічиму хоробу. Коли ще здоров, то до У. Н. Союза не запишеся, де за малою місячною вкладкою може себе і свою рідню обезпечити на всякий випадок. Коли свого не зробить в час, тоді стае тягарем своїх приятелів і рідні. Воно не належить до приемности тим, що ходять за колектою на хорого чи покаліченого, ані для того на кого колектують. Далеко краще й практичнійше булоби отримати запомогу з головної каси Укр. Нар. Союза, чим з колекти, так збираної. Поміч з каси У. Н. Союза отримують ті, що її потребують без сорому, явно-славно, коли просячі сповнять приписи статута У. Н. Союза. На випадок смерти члена, У. Н. С. виплачуе поважнійшу суму відповідно до обезпечення члена, з чого можна покрити кошта похорону помершого, а крім сього оставшася родина, по страченню мужа і батька мае поміч в натяжчім часі свого життя.

Нашим святим обовязком як дорослих людий е еднати наших рідних свояків, краянів і знакомих в члени У. Н, Союза. При всякій нагоді повинні ми представляти людям, що вони повинні бути членами У. Н. С. Коли нам відмовлять перший раз, ідім другий, третий і так довго, покц бодай одного в родині не приеднаемо до У. Н. Союза. Опісля стараймося приеднати других, як жену і діти. Приеднати одного члена до У. Н. Союза не можна назвати, що ми працюемо для У. Н. Союза. Як я повисше згадав, що коли приеднаемо когось до У. Н. Союза, ми сповняемо гуманне, людське і благородне діло для того, кого власне в члени приеднаемо, а при тім, ми збільшаемо й У. Н. Союз, котрого ми всі е членами. Тих, що вже е членами, старaймося притримати в орґанізації раз на все так довго, як довго вони живуть. Постановім собі тепер з нагоди конвенційної кампанії ходити по гавзах і еднати нових членів без перерви. Нехай не буде плейзу в Америці, цеб наші Українці не буди всі як один зі своїми родинами членами У. Н. Союза. Безробіття не сміе бути перешкодою належати до У. Н. Союза. Як щодня потребуемо накормити свое тіло і приодіти його, так само ми повинні бути кождого часу обезпечені в У. Н. Союзі, бо ніхто не знае, чие і яке воно завтра буде. Смерть, каліцтво чи хороба, не звертае уваги на безробіття чи пору року. Тож і ми на се памятаймо, абисьмо були все обезпечені на всякий випадок. А коли ми вже е членами У. Н. С. і е обезпечені в нашій орґанізації, не забуваймо і за других наших братів і сестер в Америці.

Коли як коли, але тепер, коли іміґрацію до Америки здержано коли в рідним краю пануе нужда-голод, нам треба еднати тих, що все казали, що їдуть до старого краю і не думають довго жити в Америці. Хто е в Америці, чуеться щасливий під сей час. Вертати до краю так скоро, нема чого а за той час, як ту жиемо, ми повинні як один належати до У. Н. С.

Є подекуди відділи У. Н. Союза з дуже малим числом членів. Буває, до відділу товариства чи братства, належить більше сотки членів, а до У. Н. Союза заледво десята частина сього. Для чого воно так е? чому всі члени як один не належуть до У. Н. Союза? Можливо, що між сим числом, е такі члени, що не можуть бути приняті до У. Н. С., старі, хорі або каліки, однак таких нема много. Того рода товариства чи братства е в У. Н. Союзі, е і богато. Такі відділи повинні постаратись наперед приеднати всіх своїх членів до У. Н. Союза. Каси по таких відділах не е в змозі дати вистарчаючу поміч своїм членам на випадок смерти, невилічимої хороби чи каліцтва, а на випадок такого члена родина не може сподіватися поважнійшої матеріяльної помочи. Колиби всі члени які е по відділах стали членами У. Н. Союза, наша орґанізація подвоїлабся числом членів в однім місяци.

Тож до діла, дорогі земляки! Сповнім свій людський обовязок, приеднуючи нових членів до У. Н. Союза. Сим дамо помічну руку неодній родині! Тим сповнимо свій обовязок, який спочивае на нас яко членах У. Н. Союза.

Мих. Угорчак.

ЧОМУ УКРАЇНЦІ ЕМІҐРУЮТЬ ДО КАНАДИ.

Еміґрація з Европи до Америки так обмежена, що Українці з Галичини майже не мають доступу до Америки. Одначе змаганне еміґрувати до Америки в старому краю сильне і воно звертаеться до Канади, де канадійське правительство признае деякі полекші для українських іміґрантів.

Про причини української еміґрації з Галичини пише Канадійський Українець:

До всіх майже українських інституцій в Канаді, а також до поодиноких громадян від часу покінчення світової війни безупинно наспівають листи від свояків і знайомих з Европи з просьбою о поміч у приїзді до Канади. Се найкрасший доказ, що дуже велике число наших земляків в старім краю бажае за всяку ціну сюди дістатись, що е, впрочім, самозрозумілим з уваги, що зі всіх країв американського континенту Канада е найбільше підходячою для хліборобської еміґрації із Середної Европи І справді помимо всіх обмежень, яким сьогодня підлягае вїзд до Канади, щорічно досить поважне число наших земляків хліборобів, особливо тих, що мають тут кревних або приятелів, приїздить до Канади і находить тут після старокраевих злиднів красше істнованне.

Так представляеться питанне української еміґрації з канадійського боку. А як виглядае тимчасом положенне в старім краю?

Будемо послугуватись надзвичайно цінними статистичними працями інжиніра Юліяна Павликовського зі Львова.

І так що говорять цифри? Після урядової австрійської статистики з 1910 року припадало на один квадратовий кільометер площі у Східній Галичині 83 душі рільничого населення, коли у Франції припадало тоді 31,5, в Німеччині 34,1, в Бельгії 54,2. Помимо інтензивности рільничої культури і розвиненого, в цілім світі відомого бельгійського промислу, Бельгія не могла видержати на ріллі так високого відсотку населення і мусіла ратуватись сезоновою зарібковою еміґрацією до Франції. При тім не можна забувати, що видатність східно-галицького рільництва богато низша ніж в західно-европейських краях. В 1911 році пересічний збір жита з гектара виносив у Східній Галичині 11 метричних сотнарів, в Німеччині 17,7, в Бельгії 22,9.

Кромі тих дат, брак землі, недостача здорового кредиту, високі податки, дорожня середників рільничої культури, а дешевість земельних плодів (вистарчить порівнати ціни пшениці в Галичині, в Чехо-Словаччині і в Шикаго або Виннипеґу) засуджують нашого рільника на повний занепад. Всього 20% селянських господарств у Східній Галичині може запевнити своїм власникам удержанне. Решта представляеться як слідуе: 1.) 6,2% загалу рільничих господарств се халупничі господарства від 0,5 до 2 гектарів площі. В тім 12,6% загалу господарств мае обшар 0,5 до 1 гектара а 23,5% загалу 1—2 гектарів. 3) 37% загалу господарств Східної Галичини становили (всі ті цифри на основі урядової австрійської статистики з 1902) малоземельні селянські господарства від 2 до 5 гектарів.

Переселенне Східної Галичини (в р. 1910 припадало у Східній Галичині на 1 кв. кільометер 96 душ, а е такі повіти як Станиславів, де на 1 кв. кільометер припадае 182 душ; Перемишль 160 душ) мало як наслідок перед війною надвишку робочих рільних сил в сумі 1,200,000 голов. Часть з них тільки ратувалась зарібковою сезоновою еміґрацією до Німеччини і Франції (річно около 300.000 голов) і заморською еміґрацією (річно пересічно 47,000 голов). Решта давала дешевого робітника великій земельній власности і хронічно голодувала. Те все було вже перед війною.

А тепер війна:

Наше селянство становить 86,4% нашого народу; стратило в добі великої війни 20% своїх загород; **отже що пятий господар лишився без даху над головою.** Досі, після звітів міністерства публичних робіт у Варшаві, відбудовано всього 40% знищених будинків (само собою зрозуміле, що се переважно польські). Головне богатство нашого селянства: живий, робочий і доходовий інвентар обнизився з 1910 р. до дня 31 грудня, 1919, дуже значно, бо убуло: коний 38%, рогатої худоби 36%, безрог 77%. Про інші домашні звірята і мертвий інвентар навіть не згадувати.

ОДИН НАЦІОНАЛЬНИЙ БОЄВИЙ ФРОНТ

Се та важна сторінка в нашому громадянському життю, про яку ми так часто говоримо, про яку пишемо і якої приходу всі без ріжниці так дуже від серця бажаемо, але до якої нам ще, на жаль, дуже далеко.

Мати спільну мету і прямувати до її здійснення спільними силами значить бути розумним і свідомим народом. Та легко се сказати, зате тим тяжше перевести. Особливо в тих народів, які ходили або ходять в ярмі, які поневолені і не мали змоги свобідно розвиватися. А до таких якраз належить і український нарід.

Політичні партії були і будуть в кождім народі, що живе і розвиваеться, бо так як е ріжні люди і ріжні думки так е і ріжні шляхи до добуття самостійности та кращого наладження суспільного життя. Всі партії повинні одначе прямувати тільки до одного, а саме скріплення та піднесення нації, а не її упадку. Партія не може станути висше нації. Тому коли добро нації і її визволенне вимагае спільного, пляного наступу чи оборони, всі політичні партії повинні в тім пункті зійтися і вести спільну акцію.

Та на жаль ми далекі від того. До 14. марта 1923 р. істнувала в Галичині Міжпартійна Рада, яка була до певної міри виразом такого обеднання. По рішенню Ради Амбасадорів та насильнім прилученню західно-українських земель до Польщі, Міжпартійну Раду через виступ радикалів зліквідовано. І то в тім часі, коли її може найбільш було треба, коли Польща стала всемогучим паном на загарбаних землях. Від того часу партійне розбиття більшало, а всі спроби обеднання сповзли на нічім. Дійшло до того, що навіть в акції допомоги голодному селу не прийшло до згоди. Радикали, що стали напів комуністами, ведуть ту акцію на свою руку, а націоналістичний бльок на другу. Не е це ще дуже велике лихо, бо головна річ, щоби діло було роблене, але в такій ґуманітарній, можна сказати, для нашого народа життевій справі, не повинні мати місця партійні ріжниці. Тут ходить о се, щоби дістати хліба для голодних, а не о партійну програму.

Таке розбиття се безглуздя. Не диво, що застановило воно всіх путящих та заставило їх до роботи в цілі уздоровлення нашого партійного життя. Маемо відомости, що в найблизшому часі прийде до консолідації в національнім таборі і е повна надія, що розбита на три ґрупи давна національно-демократична (трудова) партія відживе в своій давній силі. А се буде перший крок до національного обеднання.

Властиво перший крок вже зроблений ким іншим і про него годиться згадати. Ходить тут о наш Український Посольський Клюб в Варшаві, який ослабили в своїм часі комуністи, що виступили з нього, а після того ще й інші посли. Виступ комуністів не ослабив властиво Клюбу, бо прочистилася через се атмосфера в самім Клюбі, а до того Посольському Клюбови як національно українській репрезентації з комуністами не по дорозі. Зате виступ послів націоналістів ослабив престіж Клюбу назовні.

Краеві часописи доносять нам тепер відрадну подію, що виступивші посли націоналісти повернули назад до Посольського Клюбу та заявили, що единою відповіддю на ворожий наступ повинно бути обеднанне всіх живих народних сил.

Нема сумніву, що сі дві події відібються додатньо на цілім нашім наболілім національнім орґанізмі та будуть гарним зразком до дальшої консолідації. Супроти обеднаного ворожого наступу треба нам поставити один сильний, український боевий фронт на всіх ділянках нашого життя. Такий фронт відібеться голосним відгомоном в серцях широких народних мас та запалить їх до нової боротьби.

Наші національні сили в Америці вже обеднані, а орґанізаційним висловом того факту являеться Обеднанне Укр. Орґанізацій, що веде допомогову акцію для рідного краю. Обеднанне вже здобуло собі право ґорожанства тут між нами і в старім краю. Всі доцінюють його роботу, якої хосен наглядний. Належалоби тільки акцію Обеднання сильнійше поперти, бо коли ми обеднані на ділі, а не на папері то і вислід нашої роботи повинен бути щораз кращий, а допомога для краю знова обильнійша.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.

ЗАГАЛЬНЕ ОГОЛОШЕННЯ.

Подаеться до відома шановним громадянам міста Филаделфії, Па., що розгравка, котра малась відбути на пікніку для 24. мая, відбудеться на **Бали 6-го червня б. р.** Проситься шан. Громадян прибути на висше згаданий день до Української Галі, де о год. 10-тій вечером покінчиться справа розгравки.

126-27

Тов. „Любов".

З українського життя в Америці.

ФИЛЯДЕЛФІЯ, ПА.

Всенародне свято в честь погибших героїв.

Дня 30. мая відбулося в Филядельфії в Українській Галі при Френклін Ст. всенароднє свято в честь Героїв погибших за волю України, та першого Начального Вожда Української Галицької Армії Покійного полковника Дмитра Вітовського. Свято відбулося заходом Першого Округа Січової Організації і Центрального Комітету українських товариств міста Филяделфії.

Свято випало величаво, а недописала хиба, як це зачинає входити в звичай, тільки публика. Можливо, що два дни свят і два похорони, які припали на той самий час, були рівнож причиною, що саля не була заповнена, як цего треба було надіятися.

Др. Галан виголосив святочну промову та представив світлу постать полковника Вітовського та його працю перед війною як і підчас світової війни, коли він був сотником У. С. С. Пригадав ту хвилю, коли полковник Вітовський ще за Австрії застромив синьо-жовту хоругов на ратуші в Галичі, коли його зі стрільцями відбив від Москалів, коли він заняв 1. падолиста 1918 р. Львів та застромив ту саму синьо-жовту хоругов на ратуші престольного города князя Льва. Згадав про його діяльність як першого організатора Галицької Армії, як доброго, ідейного і геройського жовніра і такого самого громадянина, а вкінці про його трагічну смерть.

Закінчив свою гарну промову зазивом до американських Українців піти слідами свого Першого Вожда та боронити своєї землі до останних сил.

Хор Музичного Товариства, Січова Банда і вправи дітий випали гарно. Січова Банда поступила в многім вперід і грає вправно. Діти, якими проводив отаман Василь Титанич, робили дуже миле враження. Миті думки, що тими дітьми Січ скріпиться та виповнить внедовзі опустілі січові ряди. В ниχже будучність Січи, бо старе покоління догорає.

П. Ірина Цурковська і п. Катруся Росолович прикрасили свято милою грою на фортепяні. Обі вони вже нераз виступали і відомі нашій публиці.

П. Пилип Дубас заступив місце бл. п. Евгена Якубовича і провадив хором та відіграв на скрипцях кілька сольових кусників. Криється в нім без сумніву великий музичний талант.

На самім початку свята сіймнув др. Демидчук про несподівану смерть диригента хору, покійного Евгена Якубовича, в якого память п. Цурковська відіграла жалібний марш Шопена, якого публика вислухала стоячи.

ФИЛЯДЕЛФІЯ, ПА.

Два похорони.

Похорон бл. п. Евгена Якубовича, фінансового секретаря „Провидіння", відбувся дня 29. мая.

День перед тим відправив панахиду владика К. Богачевський. В домі Українських Горожан, де лежало тіло покійника, попращав його від Центрального Комітету міста Филяделфії і Обеднання Т. Грицей, в церкві о. Мацюрак від парохії, а на могилі Роман Слободян від У. Н. Союза, а о. Ортинський від „Провидіння"

Домовина була прикрашена масою квітів і вінків від організацій та поодиноких осіб та родин. [illegible] квіти свідчили про це, [illegible] покійний тішився тут [illegible]

кого тіло бл. п. о. Стецюка, яке остало через ніч в церкві. На другий день по відправі відвезено його на український цвинтар, де його зложено до родинної гробниці.

В церкві попращав покійного о. Мацюрак, а на цвинтарі о. Ортинський як товариш покійного.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ.

З весілля на вдови і сироти в краю.

Дня 17. мая відбулося весілля дочки нашого громадянина Кіндрата Гаврилюка. При забаві, як то звичайно в наших людий буває, зайшла бесіда за старий край. Та якось прикро було забавлятись, коли згадали, що на нашій рідній землі нужда та голод. Тому, щоби і край розвеселити і самим краснo та розумно відсвяткувати родинне свято, піддали Стефан Сосовський і Теодор Гайда, щоби перевести хоч і дрібну збірку на вдови і сироти.

Жертвували по $1: Стефан Сосовський, Гнат Ничка, Антін Зілінський і Теодор Гайда. Дрібними жертвами зібрано $5.40.

До Обеднання відіслано $9.30 на вдови і сироти в краю.

Забавляймося, бо то прилюдська, але при тім не забуваймо, що старий край голодує.

ЙОНКЕРС, НЮ ЙОРК.

Посвяченнє нової української католицької церкви.

В неділю, дня 31. мая, відбулося врочисте посвячення відновленої української католицької церкви. Врочистости доконав епископ о. Богачевський.

Церков стоїть на розі вулиць Ривервю Плейс і Чеснат Стріт. В стару церкву вдарив минувшого жовтня грім і її треба було поправляти. Громада використала потребу для повного обновлення. Завдяки старанням пароха, о. В. Сполітакевича, й церковного комітету на місце деревляної церкви станув високий мурований з цегли будинок. Кошти перебудови виносять понад 60,000 долярів.

Місцеві американські газети дають з нагоди посвячення богато згадок про будову церкви, врочистість та про наш народ.

ПАСЕЙК, НЮ ДЖЕРЗІ.

Наслідки конкордату.

Українські громадяни, які для протесту проти римсько-польського конкордату постановили відорватися від католицької церкви, зорганізували вже українську православну церковну громаду й встановили свого священником о. Марущака. Сей відправив уже в неділю, дня 31. мая, перше богослуження. Відправа відбулася в Президент Парк Гол. Галя була битком набита. До нової громади перейшла величезна більшість католицької громади, ба навіть члени церковного комітету й дяк.

Велике обурення серед громади викликав донос на нову громаду, який зробив хтось з айриської консисторії або з польської парохії, а може хтось із „своїх". Донощик не писав у доносі, яка є дійсна причина відорвання, але писав, що се якийсь комуністичний, протиамериканський рух. Поліційні урядники і випитали на- [illegible]

ЕЛИЗАБЕТ, НЮ ДЖЕРЗІ.

Похорони о. Нестора Дмитрова.

Похорони довголітного члена та одного з піонірів Українського Народного Союза, о. Нестора Дмитрова, відбулися тут в понеділок, рано. Похорони почалися ще вчора молебнями, які відправив місцевий парох, о. Максим Кінаш. Нинішну відправу правили оо. М. Кінаш, Захарко з Бейону, В. Лотович; до панахиди станули ще богато других священників, які прийхали на похорони свого товариша. На похоронах зявилися кромі родини покійного богато народа. На домовину зложено богато вінців, межи ними вінець від Українського Народного Союза. Над гробом промовляли: о. Йосиф Чаплинський від церкви і товариців, гр. Роман Слободян від Українського Народного Союза; др. Семен Демидчук від Провидіння.

ОТВОРЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО ПАРКУ.

Українська Горожанська Громада в місті Елизабеті вже покінчила всі приготовання до отворення свого власного парку. Парк сей закуплено на Дарк Лейн в Линдені, Ню Джерзі. Парк обіймає площу 24 лотів, має гарний лісок, саме добрий для пікників і забав. Громада почала ставити там павільон. Підлога до танців уже буде готова, і Громада уряджує вже сеї неділі, дня 7. червня, отвореннє брами українського парку, получене з танцями на новій підлозі. Урочисте відкриття павільону визначено на день 5. липня сього року, і на нього запрошено кромі всіх українських організацій, братств і товариств з околиці також представників міського уряду та богато визначних американських гостий.

АКЦІЯ ДОПОМОГИ ГОЛОДУЮЧИМ ЗРОСТАЄ.

I.

Янгставн, О.

Тут переведено збірку на допомогу „Голодному Селу", яко зініціювали громадяни: Семен Пущак і Антін Когут.

Збірка випала надсподівано гарно, а всі свідомі громадяни з нашим укр. кат. парохом о. Довговичем на чолі попирали її як тільки могли.

Зложено $84, які відослано до Обеднання.

Жертвували: о. Володимир Довгович $10; по $5: Ілярій Крушельницький, Осип Поточний, Антін Когут, Григорій Гаврилів, Зубаль Василь, Васько Юрій, Пущак Семен, Васько Теодор, Бурка Марія, Оленич Михайло $4, Пущак Катерина $3, по $2: Задойна Текля, Набережна Анастазія, Ворончак Марія, Петрик Олекса, Ліщак Микола, Кравець Іван, Цицик Анна, Скиба Василь, Семенів, по $1: Фариняк Катерина, Шварц Герман, Грозовська Анастазія, Ярош Осип, Бура Варвара, Петришин Анна.

II.

Шикаго, Ілл.

„Посилаю через Обеднаннє $5 на поміч голодним селянам в краю. Думаю, що від жертви на таку ціль не повинно ухилитися ні одно товариство, ні одна особа. Щоби ратувати голодних не треба бути аж Українцем, вистарчить бути людиною.

Йосиф Рурка."

Сиракюз, Н. Й.

Товариство Українська Січ, від. 282 У. Н. С., жертвувало з своєї каси $25 на допомогу голодним. Честь урядови товариства і всім членам, що зрозуміли нещасливу годину та подали ратунок нашим голодним братам.

Кромі цего зложили ще на голодних по $1: Демко Матвійчук і Семен Білобрович.

При тім підносимо, що недавно тому наша громада вислала на голодних рівнож через Обеднаннє $97.35.

Народний податок від Товариства в квоті $10.50 зложили слідуючі:

Федь Андрусишин $1.50, по $1: Микола Гальчин, Гр. Старовушний, Іван Ковалюк, по 50 ц.: Антін Яворський, Стефан Костюк, Тома Цindус, Шкляренко Олекса, Кэпчук Гаврило, Каній Іван, Микулич Іван, Лаба Василь, по 25 ц.: Герчак Тимко, Лущак Ілько, Демко Матвійчук, Дембіцький Марян, Рибак Константин, Вульчин Стефан.

Пилип Парибус.

IV.

Перт Амбой, Н. Дж.

Не минув ще місяць як вислано з нашої громади $78 і $30.13 на край через Обеднаннє, а тепер висилає знова Клюб Українсько-Америк. Горожан $85.10 та розділює як слідує: $38 для голодуючих, $21.40 як писанку для Рідної Школи, $13.30 для інвалідів, а $12.40 як народний податок.

Правда, що можнаби ще більше зібрати, але є ще в нас богато таких, що то як ситі не знають голодних, що мають камяне серце, яких не зрушує навіть голодова смерть наших братів. Зате тим більша дяка тим, що все і при кождій нагоді памятають на край та дають жертви.

Жертви зложили:

Як народний податок від Тов. Зап. Січи, від. 155 У. Н. Союза: По 50 ц.: Стефан Русин, Михайло Кобрин, Пилип Щуцький, Михайло Чумер, Іван Швайлик; по 25 ц.: Дмитро Федчишин, Йосиф Ковальський, Іван Гадик, Іван Лишик, Гриць Терефенко, Йосиф Ваверчак, Олекса Ковальчук, Гриць Федів, Андрій Мельник, Стефан Гонимар, Іван Горбусь, Андрій Яричевський, Теодор Паснак, Теодор Мудрий, Стефан Гураль, Петро Ходань 15 ц.: о. Йосиф Чаплинський $6. Разом $12.40.

На інвалідів в старім краю зложили: Від Бр. церковного Усп. Пресв. Богородиці, з каси братської $10; по 25 ц.: Теодор Воробель, Пилип Щуцький, Іван Гелета, Данило Рогальчук, Данило Петрів, Михайло Чумер, Юрій Мельникевич, Василь Дригинич, Гриць Скіра, Стефан Лисечко, Ілько Федин, Данило Мисів; решта дрібними датками. Разом $13.30.

Від Тов. Зап. Січ, від. 155 У. Н. С. на писанку для Рідної Школи: З каси Товариства $10, Іван Ваверчак $1, по 50 ц.: Дмитро Дудич, Пилип Щуцький, Гриць Маслій, Михайло Чумер, Андрій Яричевський, Василь Козак, Дмитро Федчишин, Никола Олійник, Ілько Чижик, Стефан Куцій; по 25 ц.: Дмитро Вовк, Михайло Павук, Стефан Гонимар, Никола Яремчак, Данило Петрів, Михайло Ханевич, Дмитро Тарнівський, Антін Феденко, Іван Бойко, Карпко Будняк, Роман Невида, Кость Білінський, Іван Сташків, Адрій Мізерний, Ів. Цап; решта дрібними датками, що робить $21.40.

На зборах Клюбу Українсько-Американських Горожан зложено на голодуючих в старім краю: З каси Клюбу $5.00, Гриць Гиба і Теодор Гавриш по $2.00; по 1 дол.: Іван Ваверчак, Стефан Куцій, Данило Стецик, Йосиф Голіновський, Михайло Війтів, Теодор Ватраль, Василь Козак, Іван Горбусь, Мартин Чорний, Дмитро Федчишин, Петро Кречковський, Гриць Дячишин; Анна Стецик 75 ц.; по 50 ц.: Іван Стек (м.), Василь Січка, Ілько Чижик, Прокіп Цоньо, Матвій Старанчак, Михайло Андрусечко, Пилип Щуцький, Іван Сташків, Гриць Маслій, Андрій Яричевський, Олекса Ковальчук, Юрій Литка, Гриць Кацюба, Гриць Шевчик, Андрій Космина, Михайло Павук, Михайло Чумер, Василь Дригинич; решта дрібними датками. Разом зібрано на голодуючих $38.00.

Всього разом вислано до Обеднання $85.10.

Пилип Щуцький.

НІХТО НЕ ЗНАЄ ГОДИНИ СМЕРТИ АБО НЕЩАСТЯ СВОГО. ОБЕЗПЕЧІТЬ СЕБЕ І СВОЮ РОДИНУ В У. Н. СОЮЗІ СЕЙЧАС.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1926.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорожше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. липня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Вс[і] письма належить адресувати [illegible]

ЖЕНЕВСЬКА ДЕКЛЯРАЦІЯ ПРО ОПІКУ НАД ДІТЬМИ.

Дня 23. II. 1923 Генеральна Рада Міжнародного Союза допомоги дітям вирішила так звану „женевську декляpацію". Цю деклярацію приняли всі народи світа. Вона стала основним законом для політики всіх народів в области опіки над дитиною.

В січні 1925 вийшло у Женеві пяте видання книжечки (разом 34.000 примірників), в якій поміщено на окремих сторінках зміст „женевської деклярації" на 39 мовах світа. І найдете там мову і письмо арабське, вірменське, перське, сіямське, турецьке, й усяких инших „екзотичних" народів, найдете там мову і письмо гебрейське й окремо жидівське, а не найдете там ані української мови ані українського письма. Але хоч як воно прикро вражає — то все-таки воно по суті відповідає правді. Бо фактично у нашого загалу нема зрозуміння для суспільного завдання опіки над дітьми і цим питанням мало хто у нас займається. Женевську деклярацію приняли й оголосити і її основи вводять в практичне життя такі малі народи як Литовці, Лотиші, Альбанці, Грузини, Фінляндці, Данці, Естонці чи Жиди, а у нас про неї мало хто і чув.

Ось зміст названої деклярації:

„Женевська деклярація".

„Отсею деклярацією названою „женевською деклярацією" мушини і жінки всіх народностий признають, що людськість є обовязана дати дитині все, що має найкращого, і стверджують, що на них тяжать, без огляду на раси, народність і віру, слідуючі обовязки:

1) Дитині належить дати можність нормального, фізичного і духового розвою.

2) Дитина голодна має бути накормлена; дитина хора — плекана; дитина злублвша — звернена на добру дорогу; сирота і дитина опущена — взята в опіку і забезпечена.

3) Дитина повинна перед всіми иншими одержати поміч в часі народного лихоліття.

4) Дитина повинна бути підготовлена заробляти на хліб щоденний, і забезпечена перед всяким визиском.

5) Дитина має бути вихована в тій вірі, що свої найкращі сили має посвятити службі своїм співбраттям".

В коротких словах зібрано найважнійші завдання опіки над дітьми.

Львівська філія Українського Краевого Тов-а охорони дітей і опіки над молодю, уладжуючи тиждень української дитини, пригадує повищу деклярацію українському громадянству. А щоби воно могло бодай у дрібній части сповнити свої обовязки супроти „української дитини", хай поспішить з пожертвами.

IV. Міжнародній конгрес Союза допомоги дітям у Відні прийняв між иншим таку резолюцію: „Передусім на Україні світова і горожанська війна, погроми, голод, тиф, холера, полишили сумну спадщину, а саме сотки тисяч сиріт і дітей без притулку" — і поріщив прийти з помічю.

І коли чужі нам помагали, то тим більше обовязані робити це свої для своїх.

Жертви можна складати на книжочку тов. Дністер ч. 11.600.

ДОПИСІ.

ДЕТРОЇТ, МИШ.

Організація українських лікарів в Америці.

(Допись).

По довшій переписці, всі Українці-доктори згодились зформувати — Товариство Українських лікарів в Америці — котре есть майже довершеним ділом. Спільне оголошення українських лікарів в Америці поміщається від тижня на сторінках сеї часописи.

Товариство має за ціль зорганізувати всіх українських лікарів в Америці і Канаді в одно спільне товариство. Поза справи товариські та лікарські, товариство має на цілі виступати як таке на всяких справах народних, як і загально-суспільних та брати живу участь після можности сил.

Перший зїзд Українських Лікарів відбудеться на другий рік разом з Тов. Амер. Лікарів так званим "American Medical Association". До того часу, про всякі инші справи, пропозиції і т. д. проситься писати до ініціятора думки сього Товариства та тимчасового секретаря Др. Кібзея, на адресу:

Dr. A. T. Kibzey
11903 Jos. Campau Ave.,
DETROIT, MICH.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ВУДГЕЙВЕН, Н. Й. Тов. Вільна Україна, від. 200, повідомляє, що піврічний мітинг відбудесь о 7.30 вечером в суботу, дня 6. червня, в гали Odd Fellovs Hall, 93 улиця корнер 95 евені. Обовязком е кождого місцевого і позамісцевого члена явитись на зборах. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00. — І. Орляк, предс.; Й. Паращук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Дов. Свобода, від. 194, повідомляє, що надзвичайний піврічний мітинг відбудесь о 7.30 вечером в суботу, дня 6. червня, в гали Бекер Касіно, 358 Вест 44 Стр. Проситься точно явитись, бо маємо до полагодження важні справи. Неявившийся член заплатить кари 50 ц. а урядник 1.00 дол. — Іван Витак, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 104, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, щоби зійшлися всі разом дня 7. червня, на самі Зелені Свята, точно о годині 10. рано до галі під числом 782 Стейт ул., до Івана Ваверчака. Звідти підемо всі разом з фаною до церкви на посвячення фани, на яке нас запросило Братство. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00 дол. — В. Тришновський, предс.; П. Шут, кас.; Г. Мисак, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, подає до відома своїм місцевим і позамісцевим членам, що піврічний мітинг відбудеся в неділю, дня 7. червня, о годині 2-гій пополудни, в гали Івана Ваверчака, 782 Стейт Стр. На порядку нарад буде справоздання урядників з піврічного діловодства, а особливо контрольної комісії. Неявившийся член заплатить 50 ц. кари, а урядник 1.00. Рівнож пригадується інтересованим, котрі хотілиб забезпечити себе чи свою родину в своїй організації, що будемо приймати без вступного до Бр. і до У. Н. Союза. — Гр. Геба, предс.; Гр. Космина, секр.

ПИТСБУРГ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 96, подає всім членам до відома, що мітинги будуть відбуватися в першу неділю по першім. Член, котрий захорує, має голоситись до секретаря під числом 425 Кабот Вей; як того не сповнить, тратить свою підмогу. — Матвій Лацик, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що мітинг відбудеться в неділю, дня 7. червня о 1-ій годині пополудни. Проситься всіх членів, щоби явилися на тім мітингу, бо суть важні справи до полагодження. Заразом повідомляеться тих членів, котрі довгують до сего відділу, щоби свій довг вирівнали, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — Петро Пазюк, предс.; Стефан Мелько, секр.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ БАЧВАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Відродження великої української нації, завершене збудуванням своєї власної держави, і повстання інших національних держав при кінці світової війни не остало без впливу і на ті відломки українського народу, що остали поза межами української національної території. Від матірнього пня найдальше відкотилися „бачванські Русини", що в другій половині 18. і в першій 19. ст. переселилися із Закарпаття на урожайні поля долішньої Угорщини. Походили вони з жупи Земплинської і Боршодської і поселилися в Бачці, в нинішніх селах Керестур і Коцур, в теперішній Югославії, а відтак розсіялися по инших місцевостях, живучи всуміш з Німцями, Мадярами і Сербами. До розпаду Австро-Угорщини були вони поділені Дунаєм на дві політично-адміністраційні части: мадярську та хорватську. Всі народні школи в „руських" селах були мадярські або хорватські, тільки один Коцур мав свою церковну школу українську. По розпаді Австро-Угорщини опинилися всі „бачванські Русини" в одній державі, в королівстві СХС. і вона дала їм національну свободу. Ще за панування лютого мадярського денаціоналізаційного режіму держалися вони цупко своєї народности і своєї віри і хоть матеріяльно добре ситуовані, не стратили свого народнього „я" (зовсім навпаки — як на Закарпаттю, де з матеріяльним добробутом приходила майже одночасно затрата національної свідомости.

В тому, що така маленька горстка наших людий не винародовилася і не потонула в мадярському морі — найбільшу заслугу поклало безпречно таке наше духовенство, що ревно працювало над народом, (залежне було від хорватського гр.-кат. єпископа в Крижевцях), бо воно — як і вся майже тамошня інтелігенція — студіювало в славянськім Загребі і виносило звідтам славянські переконання загалом, а національні зокрема. І тому, коли в 1919 р. завитала до них „шлєбода" (свобода), вони зараз пробудилися, а то їхнє пробудження не було таке тяжке як на Закарпаттю, бо мадяризація не була тут запустила так глибоко коріння і вони жваво почали будувати своє національне життя. На великому народньому зібранню в Новім Саді (Ujvidek) 2. серпня 1919 р. основали вони „Руське Народне Просвітне Дружтво," що обіяло керму у всіх національних, культурних і просвітних справах. Р. Н. П. Дружтво незвичайно красно розвивається, має власний величавий дім в Керестурі (осідок дружтва і культурний центр), що його побудував власним коштом селянин з Керестура, Михайло Колошняй, а внедовзі дістане свою друкарню. Дружтво розвинуло живу діяльність просвітну і видавничу. Видано дотепер біля 10 книжок і 5 календарів. Календарі вміло і цікаво редаговані, можуть сміло конкурувати з неодним нашим галицьким. Автори статей: священики, студенти, учителі, селяне — віддеркалюється в їх творах тота єдність, що панує між ними у всіх справах.

На чолі цілого культурно-просвітного руху стоять місцеві діячі як: о. Михайло Мудрий, керестурський парох, о. Юрій Біндас, коцурський парох і Преосвящ. Нярадій, епископ крижевацький. Духовим провідником — о. Др. Гавр. Костельник зі Львова. Він справжні гордощі й окраса бачванських Українців. Уроженець Керестура, перенісся до Львова на ширший терен діяльности. Про його літературну й наукову діяльність між нами не стану говорити, бо вона нам усім добре відома — а тут слід згадати, що він співець відродження бачванських Українців. Він перший ввів у нашу літературу тип Керестурця, того далекого, забутого всіми, члена великої української сімі і рік-річно поміщує свої поетичні твори в „Руски-м Календар-и," а то й видає їх окремими книжками. Його поетичні твори на бачванськім говорі незвичайно мельодійні, повні експресії і глибокого почуття — деякі з них стоять богато висше, як його поетичні твори в укр. літературній мові. Його високопоетична поема „Препасц виніци" (загибіль виноградника) — це справжня мистецька перлина, повна глибокго трагізму, і трагедія у 5 діях п. н. „Єфтайова дзивка" (Дочка Єфтая), що своєю концепцією, живою акцією, прекрасними ліричними сценами нагадує нам кращі зразки европейської драматичної літератури — повинні бути чим скорше переложені на літературну мову. Шкода, щоб такі літературні цінности остали закопаним скарбом.

Свої книжки пишуть Бачванці на своїм говорі. Під цим оглядом дуже розумно поступають, бо літературної української мови не знають і не так легко і скоро можуть навчитися, а щоби не вишукувати собі якої нової літературної мови, котрої ніхто не розумівби, пишуть так, як говорять, і тому між ними такий оживлений рух, бо кождий пише мовою, яку добре знає. Книжки писані на тім прецікавім говорі, що повстав колись на пограничу укр.-словацько-польськім, творити муть цінний вклад в славянську а головно в українську лінґвістику. Всч. о. Др. Костельник зложив їм граматику їхнього говору, („Граматика руско-бачваньскей бешеди"), опираючи її на головних граматичних формах української і сербської мови. Під цим оглядом можуть вони бути красним прикладом для наших братів із Закарпаття, котрі, хотяй їх більше і вони не відірвані від матірнього пня, не знають донині, якою мовою їм писати, і від кількох літ силкуються витворити якусь нову літературну мову, якої ніхто гаразд не розуміє, а погорджують своїм чудовим закарпатським говором, що мало в чім ріжниться від літературної мови.

Бачванці можуть бути і для всіх инших Українців прикладом: Усіх їх не більше 20,000 душ. Видають від грудня 1924 р. свій власний часопис (тижневик) в Новім Саді п. н. „Руски Новини" і мають около 1,000 передплатників.

П. П.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповідання).

(Свобідно за Купером)

(18)

— Мурат каже, — Тихоліз промовив, — що з могили яка є кількадесять кроків перед нами бачив дими. Отже тут або якесь військо стоїть табором, або то татарський аул. Не виключене, що ми перед аулом Ямана. Мурат піде...

Нараз замовк і всі стали наслухувати. З кущів доходило до них голосіннє жінки. Заводила так, як українська баба оплакує небіжчика.

— Мій соколику! Яж тебе одного мала... Не поховали тебе в святій земли... Ворон тобі очи клює... орли й ворони будуть розтягати твої кости. Де я тепер склоню мою голову?... Хто мені безталанній очи замкне, хто поховає?

— То якась християнка, Українка, — шепнув Криса.

— Ой, богато наших жінок між тими нехристами! — додав Тихоліз. — Треба подивитися, що вона тут робить, де вона живе. Може й побалакаємо з нею.

Тихоліз взяв з собою Крису і оба стали скрадатися в сторону, з відки доходило се голосіння. По хвили баба замовкла але вони вже побачили її. Скрадалися далі за нею кущами. Баба станула під старим крислатим буком, оглянулася, чи кого нема тут і стала порпатися ножем в земли. Оба вийшли з кущів і станули за бабою саме в хвили, коли вона з земли виймала малий шкіряний гаманець.

— Слава Ісусу Христу! — промовив Тихоліз, стоячи за її плечима.

Баба схопилася і глянула на них тривожно. Жах аж лице викривив їй. Хвилю стояла німа.

— Що ви мамуню робите тут? Звідки ви? — Криса промовив ласкаво.

Баба впала навколішки, склала руки неначе до молитви і стала благати.

— [illegible] віра, бо забалакали до мене іменем Христа! Ви мені [illegible] се, бо більше ні- [illegible] За душу мого соколика... Він погиб нехрещений.

— Ви мабуть татарська бранка? — спитав Тихоліз. — Ваш муж Татарин і ваш син вмер Татарином?

— Мій муж був Татарин, але вже його нема. Погиб. Погиб оноді разом з сином. Син був християнином, бо я його так виховала потай батька. Але хрещений не був, бо тут не було православного попа, щоби охрестив його. Тепер Татари, що вернулися з походу, принесли вість, що оба погибли: мій муж і мій син. Коли муж вибирався в похід, закопав тут під сим деревом пару червінців. Тепер я їх викопала, щоби дати на боже, щоби попи помолилися за його душу.

— Тут нема православних попів, — замітив Тихоліз.

— Та нема. Але я загадала втечи відси і прокрастися на Запороже до самарського монастиря. Або до Трехтемирова. Я пішла би до Київа, до Лаври печерської. Але то для баби, ще й такої старої задалеко.

— А як би ми взяли тебе з собою, ти пішлаби?

— А вас відки Бог провадить і куди веде? Бо що ви не Татари, сама бачу.

— Ми козаки. Куди нас Бог поведе, того не скажемо. Всеж таки відси скочимо на Запороже. Як хочете, ходіть з нами... Але... аж тут зорудуємо нашу орудку... Ви де живете? Тут мабуть десь недалеко татарський аул?

— Очивидно, що недалеко, коли мій муж тут закопував гроші. Ви туди? Хочете, то заведу вас. Але нікому не згадуйте, що я тут робила, що викопала гроші. Зараз відібрали би. Відібрав би брат покійного мужа. Як не втечу відси, то той брат продасть мене будь кому, будь защо.

— Хто в тім аулі отаман?

— Отаман погиб разом з моїм мужом і моїм соколиком. Тепер отаманом стане мабуть Яман.

— Він вже вернув з походу? Сам, чи ще з ким?

— Вернув з кількома товаришами і двома бранками.

— З двома бранками! — скрикнув Криса. — З одною білявкою і одною чорнявою? Здорові?

— Ти знаєш ті бранки? То може твої сестри? Приходиш викупити їх? — баба питала, призираючися Крисі.

— Так. Хочу викупити їх.

— Одну можна викупити, ту білявку. Але та чорнява пропала. Пропала так, як я колись. Яман хоче собі задержати її. Не дасть за ніякі гроші.

— То вони в тім аулі, кажеш? Здорові?

— Здорові, тільки перетомлені. Білявка тільки плаче й плаче. Чорнява тільки потішає її. Потішала. Тепер вже ні, бо їх нині розділили.

— Білявку Яман вже дав другому?! — Криса спитав з жахом.

— Білявку лишив. Чорняву спрятав у Ногайців, там вона безпечнійша для него, бо там більше лицарства, ніж в нашім аулі, з котрого всі пішли на війну, та й вигибли. Яман гадає, що його дівчина у Ногайців ліпше захищена.

— Про яких Ногайців говориш? — Тихоліз спитав здивований.

— Про тих ханських Ногайців, що то Хмельницькому помагали бити Ляхів, але від коли пішов під московську протекцію, відстали від него. Між моїм аулом і аулом тих Ногайців тільки невеликий ліс і пару скалистих горбів.

— Чи не моглиб ви, мамуню, переказати білявці, що прийшли її приятелі, щоби її вивести з тої неволі?

— А чому би ні, козаче! Вона в моїй хаті. Яман привів її до мене, бо в моїй хаті лиш я одна, є місце. І зі мною дівчина може балакати, бо хоч так довго живу з Татарами, я моєї матірної мови ще незабула.

— У вашій хаті мамуню? — Криса крикнув урадуваний.

— Тссс! — утихомирював його Тихоліз. — Не заголосно, бо чорт може наднести якого Татарина. Може вже й є хто на підслухах?

Тихоліз озирнувся, бо в кущах щось зашелестіло. Баба аж присіла з жаху, бо з кущів виступив Татарин. Але Тихоліз заспокоїв її, [illegible] го товариш, ліпший, ніж неодин християнський. До них приступив Гамер.

— Мене вислав батько за вами, бо на його думку, ви задовго забарилися... Що се за баба?

— Розкажу, як будемо в купі, — Тихоліз відповів і знов звернувся до баби.

— Кажете, що одна дівчина у вас. Чи не моглиби ви її вивести так, щоби ніхто не бачив і привести її сюди?

— Годі! Відколи та дівчина в мене, при вході до моєї хати сидить вартовий. В ночи аж два... На впертого, я моглаби видерти діру в задній стіні, бо хата з хворосту і глини. Але тоді й мені вже не вертати, бо як спіймають, то вбють.

— А як ми обезпечимо вас таксамо як ту дівчину і нас самих?

— Поміркую.

— То ми будемо вас тут дожидати. Йдуть до аула, розгляньтеся, поміркуйте, як се зробити і прийдіть ще раз до нас, як не з дівчиною, то самі.

— Се місце не дуже безпечне. Сюди може зайти який Татарин. Заведу вас в місце, до якого ніхто не зазирає. Воно між скалами на межи обох аулів: мого і ногайського.

Гамер пішов по батька і сотника. Привів їх і всі пішли за бабою. Коли завела їх між скали, відійшла кажучи:

— Середупівночи прийду до вас. Як видобуду дівчину, то прийду з нею. Як ні, то прийду сказати вам, що не годна.

По відході баби Тихоліз став розказувати:

— Може воно добре склалося і наша мандрівка увінчаєся повним успіхом, а може навпаки, і труд наш даремний і ми самі застрягнемо. Все зависить від того, як аул Ногайців прийме свого еміра.

— Ти, друже, — Тихоліз звернувся до Мурата, — не мав послідних часах ніякої вістки від твого роду?.. Що вони про тебе думають?

— Я мав тільки такі вісти, що вони, хоч від Хмельницького відстали і пристали до Очаківців, не пішли разом з Очаківцями воювати Україну. Вони тепер невтральні. Що про мене думають, не скажу. Мабуть думають, що мої кости в степу десь біліють... На що ти питав?

Ямана по сім боці скали, чорнява в аулі твоїх Ногайців по тім боці.

— Тут мій аул?! — Мурат скрикнув схопившися. — Хто тобі сказав? Ся баба, що нас сюди привела?

— Баба. Вона також сказала, що з її аула всі лицарі пішли на війну, в аулі Ногайців усі лицарі дома.

— Ворожба сповняєся! — Мурат шепнув Тихолізови до уха. — Царівна є, послідний з роду великого Ногая любить її. Що вона призначена для него свідчить се, що Бог завів її аж до аула моїх батьків.

— Коби тільки твої люди тебе добре приняли. Коби взагалі пізнали! — Тихоліз відповів йому шепотом.

— Ми оба назначені. Я і Гамер. І я нічим проти мого роду не провинився. Втішаться, як побачать мене назад між собою. На добавок старші в аулі знають про ворожбу, хоч не знають, що то вона вигнала мене в світ за очи. Як почують, що ворожба в части сповнилася, то буде між ними велика радість. Бо моя доля, також доля їх всіх, доля всього татарського миру.

Ще було далеко до смерку, коли цілком неожидано баба знов появилася.

— Ви мамуню самі?! — Криса скрикнув затривожений. — Чому не привели дівчини?

— Поволи, козаче, поволи! — баба відповіла. — Не все найскорше приходить до мети, хто найпрудше біжить. Я була дома. Придивилася ще раз всьому, передумала, переміркувала. І я догадалася до того, що я сама дівчини не виведу. Я хочу вигодити вам, але, вибачайте, що власна сорочка близша тілу, ніж чужий кожух. Коли рано прийде Яман і побачить, що я щезла разом з дівчиною, доміркуєся, що то я вивела її і втекла разом з нею. Піде погоня. Чи ви подужаєте погоню? Чи захистите мене? Може схочете, та не здужаєте. Я хочу бодай донести червінці до Самари, дати їх за душу мого сина. Потому, про мене, Татари нехай вбють мене. Але до тої хвилі...

— То не поможете нам, мамуню? — Криса спитав стурбований.

— Поможу, козаче, поможу. Але ви самі виведіть дівчину з [illegible] вала. Дещо й зробила. Пруте в задній стіні хати вже попротинане, глина повідлуплювана. В ночи зроблю до решти діру і вилізу нею. Бо треба всьо зробити так, щоби вартові не бачили, що я в ночи виходжу з хати. Прийду сюди і заведу вас. Тою дірою насамперед я влізу до хати, за мною ви. Всуневе мені в рот хустину і звяжете мене. Потому виведете дівчину... Решта ваше діло. Рано прийде Яман і знайде в хаті лиш мене звязану з затуленим ротом. Ані подумає, що я помагала злодіям!

— Коли не можемо мати ліпше, то вдоволімся добрим — сказав Тихоліз, коли баба скінчила. — Але прийдіть найдалі опівночи, бо инакше самі будемо промишляти.

— Прийду, безпечно прийду.

По відході баби стали радити, хто має йти визволяти Христю. Перший зголосився Криса. Мурат похитав головою на знак, що йому се не понутру.

— Чому? — Криса спитав.

За Мурата відповів Тихоліз.

— Бо тобі ся білявка не байдужа. Ти загорячо возьмешся до діла, а такі роблять промахи. Такі не добачують дрібних колод, які лежать по дорозі і звичайно потикаються. Тут найменший промах може спричинити невдачу. Аж до хати піду лиш я з Муратом. Гамер за нами, щоби на случай потреби доскочити нам на поміч.

— Я маю сидіти тут бездільно, коли ви, цілком чужі важите своїм життєм... для мене?!

— Як будемо викрадати мою дівчину, або Муратову, то пішлемо тебе! — Тихоліз закінчив спір сміючися. — Тепер лягаймо спати, бо маємо ще які чотири години вільні.

— То лягайте, я буду вартувати, — сказав Криса.

Тихоліз ляг і всі, з виняткомКриси, пішли за його примиром. Точно середупівночи прийшла баба. Відійшла з Тихолізом і Муратом. За ними пішов Гамер. Криса і сотник не спали, дожидаючи нетерпеливо повороту. Ждали майже дві години коли перед ними станув Гамер.

— Йдуть! — сказав. — Ідуть всі трое.

— Хто третій? Баба, чи Христя? — Спитав Криса.